

■ Appendix 2: The New Vision of Daniel (Hebrew Transcription)*

חזיון דניאל

כתב-יד הספרייה הלאומית, סנט. פטרבורג, אוסף פירקוביץ' סידרה א 293 (לשעבר 22) דפים א1–א4
דפים 1–8. קונטרס מעשיות ומדרשים

[א1]

1. י' סולימאן מהומה גדולה תיהיה במז(ח)ר[ח] ובמערב
2. וימלוך מלך בבל ויהיה ראש להכמ' וימת מלך מערב
3. בימיו מלכותו י' שנים: י"א עומר בימיו יהיה שלום
4. בעולם ושולה יהיה לבני אדם ומ'לך] ג' שנים: י"ב זיד
5. זאב ערבון]ת² יהיה וחומס את בני אדם ואחר כך ימות
6. ומלך³ ח' שנה וב' חדשים: י"ג ואחריו מ'ולך] אבוגעפר חכם
7. גדול בעל דעה יהיה ודומה לזא(י)ב חומס וקובץ זהב
8. וכסף הרבה ולא יותיר לבני אדם ומבקשים לחם ואין
9. בעבור שלא⁴ יותיר בידם מאומה ובהמה ימכרו
10. ואין איש קונה אתו ומכלי כסף [[וח]] ויטמון מטמונית
11. והוא נגלה לבני יש' [מעאל] בישועתם⁵ וחכם גדול יהיה וקורא
12. ספרים והולך להתפלל בבית טעו(ג)תו וימת בדרך
13. ומלכותו כ"ב⁶ שנים ואחר כך נותן טבעתו שלא יעזב
14. בידיהם לבני ביתו י"ז [ד?]⁷ והנשארים מבקשים ואין בעבור
15. שלא יעזב בידיהם מאומה ובהמה (ו) [י]מכר ואין מי
16. שיקנה מכלי כסף בידם ומקבץ כסף וזהב ויטמון
17. במטמ(י) [ן]נית והוא לעתיד שיגלה לבני אדם בישועתם
18. וחכם גדול יהיה וקורא ספרים יהיה וישאל וידרוש
19. ויבקש חכמה וילך לחוג בבית טעותו וימת בדרך
20. ומלכותו כ"ב שנה ואחר כך יתן טבעתו לבני ביתו.

¹ על פי הבניית ל"ח 'ראש לשועלים' וכד'. התייעוד המוקדם ביותר של 'ראש להכמים' במילון ההיסטורי הוא: משה היה ראש להכמים וראש לבנאיים. תולדות בן סירא, נוסח א מחבר לא ידוע, לפני שנת 1050 עמ' Oxford, 1466226 Bodleian Library (הערת אהרן ממן [=א"מ])

² על פי ירמיהו ה, 6.

³ שאלה אם צורה זו פועלית 'עבר מהופך', 'וקטל', היינו 'מלוך', או צורת עבר רגיל. אם עבר פשוט הרי זה תיאור נרטיבי היסטורי ולא 'עתידי נבואי', וכן להלן בכל ההופעות של צורה זו [א"מ].

⁴ לשון ימה"ב, בעיקר קראים. התייעוד המוקדם במילון ההיסטורי הוא ב'ספר דינים' לבנימין בן משה אלנהאונדי (מאה 9). דוגמה: 'אשה שמבקשה להנשא ותכתוב כל נכסיה לאחר בעבור שלא יהיו ברשות בעלה ... [א"מ]

⁵ 'הוא נגלה לבני יש' [מעאל] בישועתם' עניין זה נוסח להלן בש' 17: 'הוא לעתיד שיגלה לבני אדם בישועתם'. אולי כוונתו לרמז לגיבושו של אבו ג'עפר אלמנצור את הציבור סביבו דרך הכנעתו סדרת מרידות בעלות אופי משיחי זה של אבו ג'עפר אלמנצור, אדריכל המהפכה העבאסית, וזה של מוחמד בן עבדאללה בן אלחסן, ה"מהדי, העתיד להתגלות שוב בעתיד".

⁶ אבו ג'עפר עבדאללה אלמנצור אכן שלט עשרים ושתיים שנים. הוא ייסד את בגדד והקים את ארמון החליפה החדש, "מדינת אלסלאם", שסביבו התפתחה העיר. עניין הטבעת המזכר אפשר וכוונתו לרמזו לצו ירושת המשרה שנתן קודם לפטירתו. אבו ג'עפר נפטר בשנת 775 בדרכו למכה, לקיים את מצוות החאג'. הוא נקבר במקום לא ידוע בדרך למכה.

⁷ אולי הוא המספר הסודר של השליט הבא שצריך להיות י"ד וד' הוחלפה בו'. הביאור ושיבוש השורות גרמו לכך שמשלטי זה ואילך נשמטו המספרים הסודרים של השליטים.

* Published with permission of the Russian National Library in St. Petersburg.

21. וימלך אחריו מהדי בני(י) [ו] חכם יהיה ואהב זנות
22. יהיה וכסף וזהב יפזר בעו-לם ושלום יהיה ושקר
23. ירבה בעולם וילך לארץ מזרח וימת שם ומלכותו
24. עשר שנים: וימלוך אחר[יו] מ-ו-סי בני(י) [ו] (ש) [צ] עיר⁸ ושטוף
25. בדעתו⁹ יהיה ורצונו לאבד את העולם ומלכותו
26. שנה אחת וחמש[ה]¹⁰ ימים וימלוך אחריו הארון בנו ארי שואג יהיה <ובעל-דין>

[ב]

1. קשה¹¹ יהיה ו[מ]קים עצתו¹² והורג כל קציני ארץ ובני יש[מעאל] ורצונו
2. לאבד את כל העולם כלו [[כל]] וכל ימיו ישפוך דמים ובעל דין
3. אמת ונע ונד יהיה מן¹³ המזרח למ[ערב] ומן מע[רב] למזרח:
4. וילכוד מדינות ועיירות מן מלך אד-ו-ם ולוקח מהם שבי גדול
5. ויחז-ו-ר למקומו בשלום. [[ול]] ויעמד עליו איש ממז-ו-ר-ח ויהם¹⁴ את
6. העולם כלו עליו כל היום וישפוך דמים¹⁵ ולא בעבודתו[?] ¹⁶וקורא
7. אותם כופרים וירדוף את בני מזרח ולא ישיגם ויחלק את
8. מלכותו בחייו לשלשת בניו: למ[א] <ח>מד מבבל ולקאסם מערבי
9. למאמין מזרח: וימת בגולה ומלכותו כ"ג שנים: וימ[לך] אחר[יו] מחמד
10. בנו מעשיו רעים ורחב לב יהיה והכל ימצאו בימיו פרנס[ה]
11. ובימיו תפ[ו]ל בין אחים מה-ו-מה גדולה וחרב וישלה אחיו עליו
12. שר גדול הוא ובניו ואחים [[יע]] י[ת] עמרו זה את[!] זה ויהרגו שניהם
13. חיילים הרבה: ויבוא אחי(ב) [ו] המודח למדינת בבל <ו-י-עש> מלחמה
14. עמו ויהרג את אחיו וישלל הרבה ויבזו מאצרתיו ומלכותו
15. ד' שנים וששה חדשים וימלוך אחר(ר) ¹⁷במקומו:
16. וימ[לך] אחר[יו] קצין ממשפחתו מחמד שמו וישנה[!] בני אדם
17. את שמו ויז' מצליח במלכותו ונמ-ו-ס-רו אויביו בידו והוא
18. יכ(ו) [ה] ויהם את העיר ת[ו]מן וממון הרבה יביאו לו מכל מקומ[ות]
19. ותהיה הארץ שממה וימות. ובחייו ישנה דברים הרבה
20. במלכותו וא-ו-הב בניו יהיה וכל [[ימ]] ימיו יעש בבנין: ואחריו
21. יבוא מלך אחר מן המזרח בחיל גדול ויגיע למדינת בבל
22. וילכוד וישפוך בה דמים הרבה ומשם ילך למערב ויוציא[!]
23. לקראתו צפיר עזים ששמו צפיני [[וילמו]] וילחמו שניהם
24. ויהרג את צפיר(ו) [ו]ר העזים ויגיע המזרחי למצרים וישם
25. אותה שממה ודם הרבה¹⁸ ישפ[ו] [ו]ר בה עד אין חקר ויחזור

⁸ כנראה הגייה של 'צעיר' יש לקרוא בנו הצעיר [א"מ].

⁹ שימוש לשון ייחודי, אין כיוצא בו. שאלה היא אולי זה קיצור של 'שטוף זימה בדעתו' או במובן נחרץ בדעתו וכו'. [א"מ].

¹⁰ וחמש[ו] [ו] כיוון שיש הקפדה על שימושי המספר בדרך כלל, מסתבר שנפל או נמחק גרש) [א"מ].

¹¹ כלשון ברכות השחר וממנו להלן סמוך 'בעל דין אמת' [א"מ].

¹² על-פי: 'מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישרים' ישעיהו מד 26, ומשמעו: ומקיים עצתו.

¹³ 'מן' נפרדת (ולא מ-) עשויה לרמוז על השפעה ערבית, וכן להלן [א"מ].

¹⁴ לשון המצע כאן מקראית בעליל, וזו דוגמה מובהקת לכך [א"מ].

¹⁵ ל"ח שופך דמים, אף שבלשון המקרא 'שופך דם' [א"מ].

¹⁶ =במו ידיו? אלא באמצעות שלוחיו [א"מ]. למטה, עמוד 2 ב, שורה 10, השתמש בצירוף 'עבודתו' במשמעות שרות וקבלת מרות, ראו ליד הערה 50.

¹⁷ החליף ע"י הדומות בשורה שאחריו.

¹⁸ אם זה לוואי ל'דם' צ'ל 'רב', כנראה זה תואר פועל מוקדם ל'שפוך', כלומר: 'שפוך הרבה עד אין חקר' [א"מ] ואולי נגרר אחרי הרשום בשורה 22 לעיל.

[א2]

1. ויבוא לדמשק וישפוך בה דמים כמים. ואחר כן ימליכו בני
2. פאט-ט-מה' מלכים שם הגדול אשר בהם מהדי ומלכות
3. שלו¹⁹ ג' שנה יהיה ובימי>הם חרב ודבר ו<ר>עב יהיה: ויכלו
4. ויעברו וישמדו מן העולם והיו כלא ה<ו>: ואחר כל אלה
5. תהר בת לוי ותלד בן קומתו גבוה למעלה ההרים חמש
6. עשרה אמ[ת] [ה] ובני ישמע'אל[ל] נהרגים קודם שיצא והנותרים
7. ב>ו<רחים למדבר פארן²⁰ ובן בת לוי מתגבר וכל בני
8. צפון עמו ויטע[!] אהלו מן (מערב) [מזרח] למערב והיא מדינת
9. בבל ויהרגו בה שלשת אלפים [ו]אלף [ע]ד[!] עד [שי] שיבישו
10. מי הדקל ו<ו>הפכו לדם וליוצא ולב(ו) אין שלום מן חרב
11. שלופה ובוהו ושלל רב: החיים אומ[רים] למתים אשריכם
12. שאתם בקברות²¹ ובן בת לוי יצא [מ]ל[!] בחיל גדול וכל מי
13. שרואין אתו ינוסו מפניו ויהיה מ[ספר] אותותיו הרבה:
14. וארכו מאה אמות יהיה ורחבו עשר אמות יהיה
15. ארך חטמו²² אמה [אחד] אחת יהיה שערו ארוך וצהוב
16. יהיה: עיניו קטנות²³ [ש] שינוי ארוכות זקנו ארוכות [!]
17. זקנו ג' אמה יהיה אוי ווי [=ואבו²⁴] לכל באי העולם ממנו ומן
18. אימתו כל העולם כולו יאמרו משי[ח] הוא ולא יהיה:
19. ועמו כל בני צפון ובני מז[רח] ובני מער[ב] עמו לבד
20. מן בני ת<ו>מן שינוסו מפניו וגם שריד בני ישמעאל
21. ינוסו עמהם ושרידי(ם) חרב עמהם [ויס] ויפרוש מכמרתו
22. על כל יושבי הארץ: אז ישמעו גוג ומגוג ויבואו
23. לקראתו ואות(י) [ו]תיהם ארבע עינים לכל א[חד] ואחד מהם
24. שתיים מלפניהם וש[תיים] מאחריהם ולוחצים את כל העולם
25. כולו ורודף אחרי יש[ראל] לכלותם והק'ב'ה יצילם והוא ילחם

[ב2]

1. בם וישמידם: ואני דניאל [בש'] [[בשמעי את [את] הדברים
2. האלה מפי המלאך ונודעו[ת] ונבהלתי על פני²⁵ ואמרתי למ>ל-אך
3. יו"י מה יהיה א[ת] בני א[ת] עמי אמר לי דניאל הטח אונך
4. פקח עיניך²⁶ והבן לכל אשר אני דבר אל>יך וכל הדברים
5. אשר [אמ'] אמרתי אליך אמת הוא²⁷: [ועד] ועוד אני מגיד
6. לך שיבוא ילידי(ה) [ה]צלמה ויתחבר עם בן בת לוי ושמו ארמלוס
7. בן בליעל עיניו טרופות²⁸ וגם הוא יגיד [חי] חידות ויתקבצו
8. עליו כל אנשי הרשעה ובני בליעל וגוי עז פנים²⁹ ושפכי

¹⁹ ל"ח מובהקת [א"מ].

²⁰ ישמעאל במדבר פראן ע"פ בראשית כא 11.

²¹ ע"פ המדרשים לירמיהו כב, 10.

²² ל"ח ולא 'אפי' המקראי [א"מ].

²³ אולי ע"פ זכריה יא 17.

²⁴ ע"פ משלי כג, 29–30.

²⁵ אולי צ"ל "נבהלתי על פי" – ע"פ קהלת ה' א'.

²⁶ ע"פ דניאל ט, 18.

²⁷ ע"פ דניאל ח 25 והדגש על אמיתת החזיונות אצל דניאל ראו גם: שם, י' 20, יא 1–2.

²⁸ אולי היה לפני המעתיק 'טרופות' – ועי' בסנהדרין ק"ז ע"ב [= סוטה מ"ז ע"א].

²⁹ ע"פ דברים כח 50.

9. דמים ומתיר(א)ים את נשותיהן אילו לאילן³⁰ והן אומ' [רים]
10. שעבודתו גדולה מעבודת כל העמ><ם³¹ והולכין אצלן
11. למערב ומאמינין בו ואומרין לו שאתה הוא משיח
12. וק><רא לדגים מן הים וע><לים נמסרים לו וקורא לחית
13. השדה ולעוף השמים ובאים אצלו ולקחום א><ותם
14. וש><חתים! [!] אותם. ורבים מבני עמך ה><לכים אחריו
15. ומאמ><נים בו וא><נים מא' [מינים] בברית אלהינו ואנשים מבני
16. יש' [ראל] אשר הם מאמ><נים בברית אלה><נו מתחברים
17. ויקח אותם [אחד] מעיר ושנים ממשפחה³² ומוליכם למ' [קום] הקדש
18. ואל חי ישלח צדיק מן בני אפרים והולך ויקבץ את
19. חכמי יש' [ראל] ויביאם אל ארמילוס האדומי בן בליעל
20. הרשעה ושואלים אתו וא><מ' [רים] לו הא[ם] אתה משיח
21. ואומ' [ר] להם אני משיח ואני הוא מלכם ומשיעכם ואומ' [רים]
22. לו ג' אותות שואלין ממך אם אתה מגיד לנו
23. אנחנו מאמינין בכך שאתה משיח והוא יאמר להם
24. מהו אותות שאתם מבקשים והם יאמרו מטה
25. משה בן עמרם שע><ש> בה [!] אותות במ' [צרים] והפך [יאור]

[א3]

1. יאורים לדם והוא יביא להם מטה כדמות מטה משה
2. ויוציא פרח ויוציאה [!] שקדים. ועוד יאמ' [רן] לו הביא לנו
3. צלוחית שלמן ויביא להם. וכן יע><ש>ה צדיק בן אפרים
4. וחכמי יש' [ראל] שיהיו עמו וילכו למדבר וילבשו שקים
5. וי><שבים על האפר וילב[ו]שו את ספר ת><רה שק ויזרקו
6. על רא' [שם] עפר³³ וי><ב>ואו ויבכו בקול גדול ויאמר [ו] אלהינו ואלהי
7. אבותינו א' [להי] אבר' [הם] א' [להי] יצחק וא' [להי] יעקב אל תפן אל קשיינו
8. ואל רש' [עינינו] ואל חטא' [תינו]³⁴ ורחם עלינו ושמ' [ע] תפלותינו וצעק' [תנו]
9. ותחנונינו³⁵ ואל [מ] תמסרנו ביד בן בליעל הזה. ואל חי³⁶
10. יענה להם עמי אל תיראו ממנו שאיני! [!] אמסור אתכם
11. ביד בן בליעל הזה לכו אליו ואמרו לו החיה לנו את
12. המתים מיד [הולכים] א[ו]תו הצדיק בן אפרים וצדיקי יש' [ראל] עמו
13. ויאמרו לו החיה לנו את המתים מיד הוא כועס על
14. הצדיק בן אפרים ויהרגו וישרפו באש. ובני יש' [ראל]
15. ינוסו למד' [בר] ויתנו על ראש[ו]הם אפר ויקרעו את בגדיהם
16. ויבכו במדבר יהודה מ' יום ומ' לילה בכייה על בכייה
17. ויללה על יללה [בכי] בכיית צדיקים ובכיית רשעים:
18. ואל חי יוריד להם מאכל מן השמ' [ים] ומבוע
19. מים מתחת היכל יצא וישתו והיה על><הם חדש כשבת
20. ושבת כיום יהיה ויום כשעה: ויזכור אל חי את יש' [ראל]

³⁰ ל"ח וכן: 'הולכין' ובפעלים שלהלן בסמוך [א"מ].

³¹ משמע, השרות תחתיו חשוב משרות תחת אחרים; וראו: למעלה, עמוד 1ב, שורה 6 (הערה 43).

³² ע"פ ירמיהו ג, 14.

³³ בשורה 5 ו-6, כנראה הוחלפו למעתיק: 'עפר' ו'אפר'.

³⁴ ע"פ דברים ט, 27 בל"י.

³⁵ וכלל התפילה כאן בזיקה לתפילה, לווידי ותחינה בדניאל ט, 4-19.

³⁶ כינוי פיוטי, מקורו במקרא, משמש במיוחד בפיוט ובתפילה. ושב ונשנה להלן, שורות 18, 20, וכן שורה 3 בדף 3ב [א"מ].

21. ויוש<י> עם [[א']] מידי אויב ויתן ה'ק'ב'ה³⁷ רשות למשיח בן
22. יו(ס)<ס>ף ויצא וילחם עמם ויהרג את בן בליעל בן הצלמה
23. ואת כל הגוים ההם יתקבצו ויבואו על יש[ראל] עד שיעקר
24. את שרשם מארץ [[והנר]] הגשארים אשר לא יתקבצו
25. ולא יבואו לפני יש[ראל] הם [[יתגב]] יתגרו אילו עם אילו³⁸ עד

[ב3]

1. שישמיד זה את זה שנא[מר] וכתתו גוי בגוי ועיר בעיר
2. כי אלהים הממם בכל צרה.³⁹ ואל חי יזכור את
3. יש[ראל] וחשך גדול יבוא על הנותרים מן העמים שיפלו בחרב
4. ויזריח ליש[ראל] אור כשעשה⁴⁰ להם במצרים והקב[ב]"ה משמים
5. ישקיף על<י>הם וירחם על<הם> ויעמוד על הר הזותים ויבקע
6. ההר מאמתו⁴¹ וגזע יש(ע)[י] מימינו וזרובכל בן שאלתיאל
7. משמאלו ואליה הנביא עמהם ובן ישי ישרוף את כל הרש[עים]
8. ברוח שפתיו⁴² ויפ(ו)[י] את נבלתם בארץ ויאכלם עוף השמים
9. וחיות הארץ ובני יש[ראל] שבע שנים אינן צריכין עצים להסיק
10. מערי<בי>הם ושורפים יתידות של רתמים משל עממים⁴³;
11. וזו<רו>בכל בן שאלתיאל יתקע בשופר גדול ויקבץ
12. כל [[א']] עמי יש[ראל] <א>רבע כנפות הארץ ויע<ו>רר בן ישי את
13. שוכני עפר ויצא מתחת הר הז'תים] וצדיקים שבהם
14. נשואים על כנפי נשרים והנשואים הקדושים
15. על ענני שמים: ואל חי יור<ו>ד את ירוש[לים]
16. ואל יוריד את י<ר>ש[לים] כשהיא בנויה מן הש[מים] בשלשל של ברזל
17. [[ויעמ]] ויעמידה על ארבעה תיבור[!]] וכרמל וחרמון [[מזר יז]] והר
18. היתים: [[והשמים]] והארץ יתחדשו⁴⁴ ויבנו את <ירוש>ל<ים>ם באבנים טובות
19. ומרגליות ויעלו את יש[ראל] בהלל ורנה ושיר ושבח:
20. ואברהם יושב על יד ימין⁴⁵ ומשה יושב <ע>ל השמאל
21. וכולם נכנסים לירוש[לים] ברינה ויאמרו למשה ר[אה] זה
22. הוא עמך [[וצו]] וצאן מרעיתך ואברהם ומשה ילכו לפניכם
23. ואל חי יוריד לה(מ)<ם> את המן כבראשונה: ויבלע המות
24. <ל>נ<צ>ח[!]] ויעמד משיח בן דוד אחר <כ>ל מלחמת משיח
25. בן יוסף וידמה למלך וימשך את לותין בחכה ויעלהו

[א4]

1. מן הים ולבהמות שהוא רועה באלף הרים [[מ']] וישחטם
2. משיח לשלשתם קשות[?]⁴⁶ והם יאכלו <ו>שמחו שמחה
3. גדולה אשר לא נעשה מיום שניברא העולם

37 ל"ח א"מ].

³⁸ השור: "ואני נתון מחלוקת בין האומות ואיבה גדולה בין אדם ובין ישמעאל כדי שיתגרו אלו עם אלו ולא יכלו את עמי ישראל (אוצר מדרשים, אגדת רבי ישמעאל א' [בית עקד האגדות ח"א, עמ' 59].

³⁹ ע"פ דברי הימים ב, טו, 6.

⁴⁰ כאשר עשה, כפי שעשה. שימוש ימי ביניים א"מ].

⁴¹ ע"פ זכריה יד, 4.

⁴² ע"פ ישעיהו יא, 4, בתיאור מעשי 'חטר מגזע ישי' באחרית הימים.

⁴³ ע"פ יחזקאל טז, 9; ראו לעיל הערה 28.

⁴⁴ ע"פ ישעיהו סה, 17; סו 22.

⁴⁵ שימוש לשון ייחודי א"מ].

⁴⁶ השלישי הוא זיו, ע"פ ויקרא רבה יג, ג; מדרשי גאלה 197.

4. ועד היום הזה וישתחו וישבחו לבוראם בהודאות
5. ובשׁוֹרִים ובעלֹצֶם וכהנִים גדולים ולוים ישוררו
6. [[מ']] ואהרן הכוהן והכהנים יקר<>בו קרבנות וישחטו
7. לע' ולם?]: ואני דניאל בשמעתי את הדברים
8. האלה שמחתי שמ' [חה] גדולה ורוממתי וגדלתי ושבחתי
9. לפני מלך מ' [לכי] המ' [לכים]⁴⁷ ואמרת לימ' [לאך] עד מתי החזיונות
10. האלה אמר לי שכב א' [תה] עם אבותיך עמד לגורלך
11. לקץ [[מ']] הימים⁴⁸ ובא אלי ירמיהו ואליהו וזרובבל בן
12. שאלתיאל ואמרו כתוב החזיון הזה גליתי לעזרא
13. [[מ]] הסופר ותרוממני וגליתי ישועת יש' [ראל] ועל הצמח
14. בן [יש']⁴⁹ שיגילנו הרזים האילן⁵⁰ לחכמים שהוא גנוזה עד
15. עת קץ ישועת יש' [ראל] כתובים וחתומים:

⁴⁷ ל"ה [א"מ].

⁴⁸ ע"פ דניאל יב 12, הפסוק החותם גם את ספר דניאל.

⁴⁹ כנראה ש[יש'] נטמע ברצף ההעתקה 'שיגילנו'.

⁵⁰ ל"ה [א"מ].